

Az „elveszett” magyar Szent Korona hazatérése 1978-ban ^[1]

„1./ Abban az esetben, ha az amerikai fél meghozza a döntését a korona és a koronaékszerek visszaadására, a külügyminisztériumok útján megbeszélhetjük a bonyolítás kérdéseit. Az amerikai küldöttség összetételének ismeretében alakítjuk ki a magyar küldöttséget.

2./ A korona és a koronaékszerek Budapesten kerülnek elhelyezésre, s lehetővé tesszük – eredeti szándékainknak megfelelően – a magyar és a külföldi közönség számára azok megtekintését.”

Bevezetés

A magyar *Szent Korona* nemcsak a magyar államiség szimbóluma, de egyben a magyar történelem jelképe is. Dicsőséges, fényes történelmi napokat éppen olyan gyakran megélt, mint vészterhes időszakokat. Előfordult, hogy elrabolták, „fogságba ejtették”, de mindig előkerült. Immár 1000 éve, a magyarság legfontosabb ereklyéje (forrásokkal a 12. század második felétől lehet igazolni a koronához kapcsolódó tekintélyt, köztiszteletet).

Szálasi Ferenc hatalomra kerülését követően, 1944. október végén a Szent Koronát és a koronázási jelvényeket a koronaőrök a nyilasok tudta nélkül *Veszprémbe* menekítették egy biztonságos barlangba, ahol a Magyar Nemzeti Bank értékeit is őrizték. Szálasi azonban a Szent Koronára akart felesküdni, ezért a koronaőrökkel teljes titoktartás mellett - felszállította a Budai várba az ereklyét. November 4-én a „nemzetvezető” a Szent Koronára esküdt fel. Két nap múlva a koronát a nyilasok belegegyezésével újból veszprémi sziklabarlangba szállították. A szovjet Vörös Hadsereg előrenyomulása miatt Veszprémet nem tartották eléggé biztonságosnak, ezért a nemzeti kincseket december 6-án *Kőszegre* vitték. Innen 1945 januárjában *Velembé*, majd két hónap múlva ismét *Kőszegre* kerültek a koronázási ékszerek. Magyarország területét 1945. március végén teherautón hagyták el a nemzeti ereklyékkel a koronaőrök. Rövid *Máriazell*-i kitérő után a Salzburgtól 25 kilométerre levő *Mattseebe* utaztak. Itt a koronázási palástot és a *Szent Jobbot* a község plébánosának, Strasser atyának a gondjaira bízta, a Szent Koronát pedig elásták. Rövidesen a koronaőrök is, és a Szálasi kormány tagjai is amerikai fogságba estek. Kihallgatásuk során felfedték a koronaékszerek pontos rejtékhelyét, ahonnan 1945. július 27-én előkerültek az értékek. A *Szent Jobbot* hamarosan visszaadta az amerikai hadsereg Magyarországnak, és 1945. augusztus 20-án a pesti Bazilikánál megtartották vele a hagyományos körmenetet. A koronát és a koronázási jelvényeket azonban a *Deutsche Reichsbank*, azaz a *korábbi Német Birodalmi Bank* frankfurti épületének trezorjában helyezték el. 1945 szeptemberében a korona *Wiesbadenbe*, az amerikai hadsereg műkincsgyűjtő központjába került. 1949 májusában azonban már ismét *Frankfurtban* őrizték, majd 1951 augusztusában *Friedbergbe*, az amerikai hadsereg európai parancsnokságának pénzügyi központjába vitték. A Szent Koronát 1953-ban egy hadihajó fedélzetén, titkos akció keretében a tengeren túlra szállították, és *Fort Knoxban* az amerikai pénzügyminisztérium központi aranylerakotánál helyezték el.

A magyar kormány külügyi vonalon hivatalos, és nem hivatalos formában is kérte a korona visszaszolgáltatását. Az amerikaiak a kéréseket sorra elutasították, hivatalos nyilatkozataikban pedig jelezték, hogy az Egyesült Államok a magyar Szent Koronát nem tekinti hadiszákmánynak, hanem megkülönböztetett jellegű tulajdonként, letétként kezeli, és őrizi.

Az amerikai érvelés szerint a koronát nem erőszakkal hurcolták el Magyarországról, hanem a koronaőrök a biztonságos megőrzés céljából adták át az amerikai hadsereg tisztjeinek. Ezért nem tekintették a visszatérítendő javak azon kategóriába, amelyeket a négyhatalmi egyezmény tartalmazott.

A háborút követő években az is felmerült, hogy Szent István koronáját a Vatikánban kellene elhelyezni.

Egy amerikai külügyi dokumentum 1946 májusában három lehetőséggel számolt:

- „1. A koronát küldjük el a Szentszéknek védelmi megőrzésre. Ott addig maradjon, amíg biztonságosan visszaküldhető lesz Magyarországra. Vatikáni átírat szerint Mindszenty bíboros ezt a lépést javasolja.
2. A koronát szállítsuk az Egyesült Államokba letétbe, vagy alkalmas időben való visszaküldés céljaira. A korona Amerikába szállítása végbemehet a magyar primás hozzájárulásával vagy tudtával, de ez kedvezőtlen nyilvános visszahatást válthat ki.
3. A koronát tartsuk katonai gyűjtőtelepünkön Németországban addig az időpontig, amikor majd biztonságosan visszaküldhető lesz Magyarországra.”

Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek valóban a vatikáni elhelyezést javasolta a Szent Korona számára, és erről két ízben is tárgyalt 1945 végén és 1946 elején *Giovanni Battista Montini* (1897-1978) helyettes államtitkárral, a későbbi *VI. Pál* pápával (1963-1978). Azonban nemcsak a magyar főpap, hanem egy 1946. augusztus 21-én kelt amerikai távirat tanúsága szerint *Nagy Ferenc* miniszterelnök is úgy nyilatkozott, hogy az amerikai haderő tartsa továbbra is őrzetében a Szent Koronát és a koronázási inszignákat.

A magyar nemzeti ereklyét még mindig Németországban őrizték, amikor 1950. szeptember 11-én a Rákosi-rezsim első ízben hivatalosan kérte, sőt követelte visszaküldésüket. Az eljáráshoz az alapot *Robert Vogeler* amerikai állampolgár, az *International Telephone and Telegraph Co.* egyik európai részlegvezetőjének 1949 őszi budapesti letartóztatása szolgáltatta. 1950 nyarán az amerikai sajtóban megjelent egy hír: „Szent István koronája mint váltságdíj; folynak a tárgyalások”. Valójában nem lehet igazolni, hogy Vogeler személye és a Szent Korona korábban is összekapcsolódott volna, de talán éppen az újságcikkek hatására a magyar fél 1950. szeptember 11-én előadta az inszignáira vonatkozó követelését az amerikai szabadon engedése fejében. A *State Department* mereven elutasította a felvetést. (Lásd az 1. dokumentumot!) Az emigráns magyarság is heves tiltakozó kampányba kezdett. Európai, amerikai és ausztráliai magyar csoportok vezetői táviratokkal, feliratokkal ostromolták a State Departmentet és a Fehér Házat. *Horthy Miklós*, az egykori kormányzó Lisszabonban felkereste az amerikai nagykövetet, hogy tiltakozzon.

Ezt követően néha még felbukkant a korona sorsa a diplomáciai viszonylatban, de az 1953 utáni időből egyelőre nem került elő irat, amely utalna az inszignáira. Talán ezzel is összefüggött az amerikai döntés, hogy bizonytalan időre Németországból az Egyesült Államokba szállították az ereklyéket.

Némileg „tudatvesztéses” helyzet alakult ki már néhány év alatt, ugyanis 1956-ban ismét felmerült a korona-ügy, de olyan formában, mintha minden korábbi ismeret a Szent Koronával együtt elveszett volna. Érdekes módon nem az amerikai viszonylat lett a döntő 1956-ban, hanem az osztrák. Magyar emigránsok egy csoportja 1956. augusztus 20-án megemlékezést tartott a *Mattsee*-i plébániánál, felidézve a Szent Korona hányatott sorsát. (Lásd a 2. dokumentumot!) A plébánia falán egy márványtáblát is elhelyeztek. (Lásd a 3. dokumentumot!) Az esetről a bécsi magyar követség beszámolt a Külügyminisztériumnak, és ezzel újra előtérbe került a korona „ügye”. Azt feltételezték - tévesen -, hogy az ereklyék Ausztriában maradtak, és talán a salzburgi érsek őrzetébe kerültek. Legalább tucatnyi jegyzékváltás történt az osztrák Külügyi Hivatal és a bécsi magyar követség között. A *Puja Frigyes* követ által vezetett bécsi delegátus alaposan „visszaélt” az osztrák diplomácia türelmével. Évekig próbáltak valamit megtudni az ereklyék hollétéről. A hatvanas évek elején felmerült, hogy talán a Vatikánba kerültek az inszignák. Ez új fordulatot jelentett. A feltételezés nem nélkülözött minden alapot, hiszen már a negyvenes évek végén is felvetődött, hogy esetleg a Szentszék őrizte volna a Szent Koronát.

Nem véletlen, hogy amikor a hatvanas évek elején megkezdődtek a vatikáni-magyar tárgyalások, magyar részről már a második tárgyalási napon felvetették *Agostino Casarolinak* (1914-1998) a koronaékszerek ügyét. A magyar delegáció egyértelműen rákérdezett a vatikáni diplomatánál, hogy a Szentszék nem tudna-e közelebbi felvilágosítást adni a nemzeti ereklyék hollétéről. Casaroli ígéretet tett arra nézve, hogy Rómában érdeklődik a koronaékszerekkel kapcsolatban, és a következő tárgyalási fordulón tájékoztatja a magyar felet. Erre 1963. október 1-5. között a Vatikánban került sor. Casaroli elmondta, hogy egy korábbi római kiállításon valóban kiállították a magyar koronát, de az csak egy másolat volt. A Szentszék sem rendelkezett biztos értesülésekkel a Szent Korona hollétéről. A vatikáni diplomata elmondta még, hogy amerikai részről egy korábbi érdeklődésüket azzal hátrították el, hogy „a Szentszéknek nincs jogosultsága a magyar korona ügyében, mivel az háborús zsákmány”.

Az illetékes magyar párt és állami szervek lényegében minden lehetséges színt megmozgattak a korona ügyében. Miután a Szent Korona sem tudott érdemben segíteni, ismét az amerikaiakhoz kellett fordulni. 1964 decemberében Szilágyi Béla magyar külügyminiszter-helyettes érdeklődött a budapesti amerikai ideiglenes ügyvivőtől a magyar korona, a koronázási jelvények és a koronaékszerek hollétéről. A diplomata 1965. január 6-án készségesen válaszolt az érdeklődésre és közölte, hogy az inszignákat az USA letétként kezeli, és gondosan őrzi. *(Lásd a 6. dokumentumot!)*

A hatvanas évek közepétől folyamatosan javuló amerikai-magyar kapcsolatok egyik lényegi kérdésévé vált a koronázási ékszerek ügye. A hetvenes évek elején az USA-ban élő emigráns magyar csoportok egyes tagjai is egyre gyakrabban kezdeményezték a korona visszaadását. 1971. június 30-án *Helstaski, Derwinski, Pucinski, Dulski* és más magyarbarát képviselők nyújtottak be határozati javaslatot a Kongresszusban, de nem sikerült kezdeményezésüket megszavaztatniuk.

Mindszenty József bíboros, esztergomi érsek halálát követően (1975. május 6.) egy jelentős akadály elhárult a Szent Korona visszaadására elől. Előnyösen befolyásolta a kétoldali kapcsolatok alakulását a helsinki folyamat is.

Szekér Gyula magyar miniszterelnök-helyettes 1976-ban az Egyesült Államokba utazott, és egyenesen rákérdezett az amerikai elnöknél a korona sorsát illető szándékokra. *Gerald Ford* elnök nem zárkózott el a kérdés rendezése előtt. *(Lásd a 6. dokumentumot!)* Természetesen magyar részről is kihasználták mindent lehetőséget a nyomásgyakorlásra és a befolyásolásra. 1976-ban Lékai László, az új esztergomi érsek utazott az USA-ba, ahol az Állami Egyházügyi Hivatal instrukcióinak megfelelően nemcsak az egyházi kapcsolatokat, de a magyar emigránsokat is meg kívánta győzni, hogy a Magyar Népköztársaság immár méltóvá vált a Szent Korona ismételt tulajdonba vételére. 1977 augusztusában az Egyesült Államok elnöke elhatározta a magyar Szent Korona visszaadását. A magyar kormány és az amerikai nagykövetség között megkezdődtek a tárgyalások a koronaékszerek átadásáról.

Robert King, aki 1978-ban a Fehér Ház nemzetbiztonsági tanácsában dolgozott a közép-európai ügyek igazgatójaként, elmondta, hogy *Jimmy Carter* elnök (1977-1981) megválasztása után az Egyesült Államokban nagy vitát váltott ki a döntés a Szent Korona visszaadásáról. King szerint Washington úgy ítélte meg, hogy *Kádár János* sokat tett az 1956-os események elfeledtetésére, javult a magyarok élete. Amerikai részről felmerült, hogy a korona visszaadása esetleg erősíti a szovjetellenes magyar nacionalizmust. Washington azonban nem akarta legitimálni a kommunista kormányt, ezért feltételeket szabott. Budapesttel titokban tudatták, csak akkor lehet szó a Szent Korona visszaadásáról, ha *Kádár János* pártvezető nem lesz jelen az ünnepségeken, a koronát nem a magyar kormánynak, hanem a magyar népnek adják vissza, és a koronázási ékszereket nyilvánosan kiállítják. *(Lásd a 6. dokumentumot!)*

Az előkészítő tárgyalások eredményeként egy magyar szakértői csoport (művészettörténész, restaurátor, és mások) 1977 decemberében kiutazhatott az USA-ba, Fort Knoxba. Ők voltak felelősek a korona szakmai átvételéért. A Szent Korona közel 33 évnyi távollét után 1978. január 5-én tért vissza Magyarországra. A Ferihegyi repülőtérre a nemzeti ereklyéket és az amerikai delegáció tagjait magas szintű fogadásban részesítették és az inszignákat parlamentbe szállították. *(Lásd az 5. dokumentumot!)* Az ünnepségek után a korona és a koronázási jelvények a Nemzeti Múzeumba, egy erre a célra kialakított helyiségbe kerültek.

A Magyar Köztársaság Országgyűlésének 2000. évi I. törvénye a Szent Korona elhelyezésének és őrzésének kérdését is újra szabályozta. A törvény a korona őrzési helyeként a Parlament épületét jelölte ki, ugyanakkor meghatározta az állandó megtekinthetőség feltételeit.

Források

Puja Frigyes bécsi magyar követ levele Sík Endre külügyminiszterhez a Magyar Szentkoronára vonatkozó korábbi dokumentumok összegyűjtéséről

Bécs, 1958. október 1.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG SZIGORÚAN TITKOS!
KÖVETSÉGE

GESANDTSCHAFT DER
UNGARISCHEN
VOLKSREPUBLIK

Bécs, 1958. október 1.
Tárgy: Magyar koronázási ékszerek.

100/5/szt.1958.
Készült 4 példányban.
(1 pld. PM. devizafőoszt.)

Hiv.sz.: 100/4 szt.1958.IV.19.
saját

Ea.: Rác L[ajos] köv[etségi] tit[kár]

Fenti számú jelentés kapcsán a követség javasolta, hogy a koronázási ékszerek ügyében intézzünk egy jegyzéket a Külügyi Hivatalhoz. A tárgyban legutóbb Budapesten Rác et. beszélt a Pénzügyminisztérium Devizafőosztályán Dezséri elvtárral, amikor is szóba került, hogy a kérdés további feldolgozásához újabb szempontok kerülnek felvetésre.

Mint megbeszélésre került, a Mindszenty ügy kapcsán 1949-ben a bűnügy okmányai között külön fejezetet képez a szent-korona ügye. Az 1949. januárjában megjelent a „Mindszenty bűnügy okmányai” c. brosúrában sok utalás olvasható ezzel kapcsolatban (31-49. oldalon.)

Az okmányok szerint Rohrachner salzburgi hercegérsek 1947. november 18-án írt Spellmann kardinálisnak ² [2], melyben kéri többek között, hogy „a szentkoronát szemmilyen körülmények között ne szolgáltatassák ki Magyarországnak, hanem juttassák Rómába a Szentatyához”. Rohrachner levelének fotókópiája a brosúrában szerepel. (41. oldalon.)

Horthy 1948. IV. 3-án írt a pápának, melyben nemcsak a szentkoronát említi meg, hanem a „koronázási jelvényeket” is; nagy megnyugvással veszi tudomásul, hogy ezeket is a Szent Koronának adják át. (45. oldal)

A Külügyi Hivatal semmitmondó legutóbbi válaszára megítélésünk szerint egy sor érvt ki lehet dolgozni, mégpedig a Mindszenty-ügy eredeti okmányai alapján. Feladatként jelentkezik, javasoljuk, hogy a Pénzügyminisztérium forduljon az Igazságügy-minisztériumhoz, kérjék ki, és tanulmányozzák át az erre vonatkozó eredeti iratokat. A nyilvánosságra hozott leveleken kívül, valószínűleg lesznek még mások is. De az eddigiekből is világosan kitűnik hogy Rohrachner salzburgi érsek egyrészt beleavatókozott, másrészt tudomással bírt az ügyről. Ennek felvetésére csak később kerülhet sor, azonban a hivatkozott követségi jelentésben javasolt jegyzék átadását most már mindenképpen végre kell hajtani. Párhuzamosan meg kellene kezdeni a bizonyítékok összegyűjtését.

Puja Frigyes
/Puja Frigyes/
követ

dr. Sík Endre miniszter elvtársnak,
Magyar Külügyminisztérium,
Budapest

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-Ausztria-IV-515-002551-2-1958. (15. d.). A követ aláírásával és a magyar Külügyminisztérium 1958. október 9-én kelt érkezettől pecsétjével hitelesített tisztázat.

Melléklet

„[...] (Kivonat a 00378/1951. sz. ügírattól. Washingtoni követségi jelentés, 1951. III. 24.)

»Az, hogy az amerikaiak ismét előveszik a Vogeler-ügyet és ilyen jelentős sajtót biztosítanak neki, egy újabb kísérlet arra, hogy Vogelert a magyar kormány kiadja azon feltételek mellett, melyeket a magyar kormány szabott meg a múlt évben. Ezek a cikksorozatok bizonyára azt a célt szolgálják, hogy az amerikai közvéleményre való hivatkozással, Vogeler kiadatása ellenében a magyar kormány minden kívánságát teljesítse.

A múlt évben ugyanis, amikor a sajtó a kiadatással foglalkozott olyan hangot is megütöttek, hogy az amerikai kormány semmiképpen se adjon jelentős, komoly kedvezményt, a Magyar Kormányának Vogelerért és a történelmi értékű Magyar Koronát semmi körülmények között se adja ki a kezéből.«

(Kivonat a 00372/1951. sz. Berei Andor Davis amerikai követ látogatásáról. Feljegyzés, 1951. ápr. 9.)

»Ami a koronát illeti, a kormánynak az az álláspontja, hogy a koronát nem a német megszállók hurcolták el és nem hadizsákmányként került amerikai kézre, hanem letétként és az amerikaiak, mint ilyen őrzik meg. Az Egyesült Államok kormánya nem tartja a mostan időpontot a kalmasságnak arra, hogy a letét további kezeléséről lemondjon.

Közöltem a követtel, hogy az Egyesült Államok kormányának álláspontját a Magyar Kormány tudomására fogom hozni. Az információ pontossága kedvéért megkérdeztem tőle, hogy kik és milyen körülmények között helyezték letétbe a koronát az Egyesült Államoknál. A követ azt felelte, hogy magyar tiszték egy csoportja adta át a koronát Ausztria területén, következésképpen nem a németek hurcolták el és így a visszaszolgáltatási kötelezettség erre nem terjed ki.«
[...]"

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-Ausztria-IV-515-002551-2-1958. (15. d.). Hitelesítés nélküli másolat.

A bécsi magyar követség feljegyzése a magyar Külügyminisztérium számára a Mattsee-i plébániánál lezajlott magyar emigráns megemlékezésről

Bécs, 1956. október 3.

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
KÖVETSÉGE BÉCS
DIE GESANDTSCHAFT DER
UNGARISCHEN
VOLKSREPUBLIK

WIEN I. BANKGASSE 6 Bécs, 1956. október 3.

Tel. U 24-1-49

239/2 /szig.titk./1956. Készült 4 példányban

1 példány követség
2 példány KÜM
1 példány PÜM

Tárgy: A magyar koronázási kincsek
Hiv.sz: 006852/1
Melléklet: 1 drb.

Előadó: Rác Lajos
Köv[etségi] II.titk[ár]

Fenti tárgyban az alábbiakat jelentem: Rác elvtárs, az ügyben 1956. IX. 25-én Linzben, Salzburgban és Mattsee-ben járt. Salzburgban barátainkkal, a „Salzburger Tagblatt” (ST) felelős szerkesztőjével, Gross elvtárral beszélt. Nevezett elvtárs határozottan leszögezte, hogy a sajtóban (VIII. 21-én) megjelent tudósítások a valóságnak megfelelnek. Az ügygel kapcsolatban a következőket mondta:

I./ 1956. VIII. 20-a előtt Bécsből bizalmas értesítést kapott, hogy Mattseeben VIII. 20-án az emigráns magyarok gyűlést fognak tartani. Gross et. kiküldött egy Pointner nevezetű - nem párttag - tudósítót. Nevezett tudósító az aug. 20-i ünnepségen vett részt; tekintettel arra, hogy a beszédek magyarul hangzottak el - ő nem tud magyarul - felkereste a mattseei papot és megkérte, adjon felvilágosítást. Strasser mattseei pap, a „ST” 1956. VIII. 21-i számában megjelent tudósításban leírtakat mondotta el. Mielőtt a ST a tudósítást közölte volna Gross elvtárs megkérdezte Pointnert, hogy az ott leírt dolgokért vállalja-e a teljes felelősséget, mert ha valótlan közölné, tekintettel arra, hogy a salzburgi érsekről van szó - számítani lehet egy rágalmazási perre. Pointner kijelentette, hogy a leírt dolgokat Strasser plébános elmondotta, bemutatta a pappal történt beszélgetés alkalmával készített feljegyzéseket.

Gross et. szerint a közöltek a valóságnak meg kell, hogy feleljenek, mert az érsek, valamint a hozzá közelálló tartományi körök egy szóval sem reagáltak. (Ellenkező esetben már jelentkeztek volna)

2./ Strasser papot Rác et. Mattseeben felkereste (38. sz. alatt lakik), azonban nevezettel nem tudott beszélni. (Salzburgba utazott.) Háza bejáratának baloldalán a következő magyar és német nyelvű (kb. 50x30 cm nagyságú) fekete márványtábla van: „1945-ben itt őrizték a Szent Koronát és a Szent Jobbot. M. Actio Catholika 1956.” A táblán, a szöveg felett középen a magyar korona ábrája látható. A táblát az aug. 20-i „ünnepség” alkalmával helyezték el. A tábla ezek szerint a tudósításokban megjelent tényeket bizonyítja.

3./ Megjegyezni kívánom, hogy a „Der Abend” 1956. VIII. 20-i számában (1. oldal) a tárgyra vonatkozó tudósítást a lap megbízottja a ST-től függetlenül készítette. Az ÖNZ [popup title=""] " format="Default click" activate="click" close text="A rövidítést illetően az „Österreichische Neue Zeitung” névre gondolhatnánk, 1945 után azonban ezzel az elnevezéssel nem létezett lap Ausztriában. Az 1947 és 1964 között először Wiener Tageszeitung, majd Neue Österreichische Tageszeitung néven megjelenő újság (az Osztrák Néppárt központ orgánuma), ill. a sokáig részben a kommunistákhoz is köthető (1945–1967) Neues Österreich lehet a forrásban említett lap.”]1956. VIII. 21-i száma (4. oldal) ugyancsak részletes tudósításban közli a mattseei pap állítását.

4./ Megjegyezni kívánom még, hogy a salzburgi barátaink megígérték, hogy az ügyet megfelelő módon figyelemmel kísérik; újabb fejleményekről tájékoztatnak bennünket.

5./ 1956. szeptember 18-ai 006852/1/sz.t./56. sz. átirat alapján a szóban forgó jegyzéket Rác elvtárs Dr. Lemberger követnek 1956. IX. 27-én átadta. A jegyzék másolatát mellékelten megküldöm. Ez alkalommal történt beszélgetésről külön jelentést küldtem.

6./ Rác elvtárs a 2. sz. albizottsági megbeszélésén, 1956. IX. 24-én a restitúciós igényekkel kapcsolatban (III. csoport: Kulturális javak) 251/a tételszám alatt többek között erre vonatkozó feljegyzést az osztrák PM megbízottjának, (Eduard Lembergernek) átadta.

[olvashatatlan aláírás]
/Puja Frigyes/
követ h.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-Ausztria-IV-151-006852-3-1956. (15. d.). A követ helyett olvashatatlan aláírással és a magyar Külügyminisztérium 1956. október 9-én kelt érkeztető pecsétjével hitelesített tisztázata.

A Mattsee-i katolikus plébánia falán elhelyezett emléktábla fényképe Mattsee, 1956. augusztus 20.



Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-Ausztria-IV-151-00562-4-1957. (15. d.). Hitelesítés nélküli eredeti fénykép.

Puja Frigyes bécsi magyar követ levele Sik Endre külügyminiszterhez a magyar koronaékszerek esetleges ausztriai őrzésével kapcsolatban

Bécs, 1958. április 21.

**A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
KÖVETSÉGE**
GESANDTSCHAFT DER
UNGARISCHEN
VOLKSREPUBLIK

SZIGORÚAN TITKOS!
Bécs, 1958. április 21.
Tárgy: Magyar koronázási ékszerek.

100/4/szt. 1958.
Ea.: Rác L. köv.tit.
Készült 3 példányban.

Hiv.sz.: 100/2 szt. 1958. saját és
00562/5/ szt. 1957. ottani
Melléklet: 1 db. jegyzékmásolat

Fenti tárgyban a következőket jelentem:

•1. 1958. III. 18-i, 100/2/szt. 1958. jelentésben közöltem, hogy a tárgyban a Külügyi Hivatalnak a beküldött másolat szerinti 100/1-1958. számú, március 17-i szóbeli jegyzéket elküldtem.

A Külügyi Hivatal a szóban forgó jegyzékre Zl.594. 473. RE/58. 1958. március 25-i keltezésű (hozzánk április 7-én érkezett) jegyzékkel válaszolt, melynek másolatát mellékelten megküldöm.

•2. Javasolom, hogy a K[ülügyi H[ivatal]nak az alábbi szempontok szerint válaszoljunk:

a/ Előljáróban megemlíteni kívánom, hogy a K. H. eddigi jegyzékeiben azt húzta alá, hogy „Ausztriában koronázási ékszerek nincsenek”. Megítélésem szerint válaszjegyzékünkben abból kellene kiindulni, (csatolni a beküldött fényképeket), hogy a szóban forgó kincsek Mattseeben voltak, azokat Strasser plébános átadta Dr. Rohrachner salzburgi hercegérseknek. Hogy a kincsek Mattseeben voltak, arra bizonyíték az emléktábla. (Fényképek).

b/ A Külügyi Hivatal jegyzékeiben nem cáfolta meg Strasser többbizbeni kijelentéseit, hanem csak azt közli, hogy semmiféle koronázási ékszerek nincsenek Ausztriában.

c/ Amennyiben már nincsenek Ausztriában, kérni kell, a Külügyi Hivatal érdeklődjön meg, hogy Strasser plébános által átadott magyar koronázási kincseket kinek, mikor adták át, nem kis dologról lévén szó, nyilvánvalóan az átadás elismervény ellenében történt.

Kérni kell egyben azt is, hogy az átadásról szóló elismervényeket, vagy egyéb okmányokat bocsássák rendelkezésre.

Puja Frigyes
/Puja Frigyes/ követ

dr. Sik Endre miniszter elvtársnak,
Magyar Külügyminisztérium,
Budapest

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-Ausztria-IV-151-002551-1-1958. (15. d.). A követ aláírásával hitelesített tisztázat.

A korona és a koronázási ékszerek visszaadására érkező amerikai küldöttség programja. Budapest, 1978. január 5-7.

00255/13/1978.

A korona és a koronázási ékszerek visszaadására
érkező Amerikai Egyesült Államok küldöttségének

PROGRAMJA

1978.

Január 5. csütörtök

Ünnepélyes fogadtatás a Ferihegyi repülőtéren.

17.45 Indulás a szállodából.

18.00 Az Állami Népi Együttes műsorának megtekintése.

Utána Kötetlen vacsora a Citadella Étteremben.

Január 6. péntek

Reggeli a szállodában.

Városnézés (Mátyás templom, Halászbástya, Nemzeti Galéria).

12.50 *Őexcellenciája Cyrus Vance úr, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere és felesége fogadtatása a Ferihegyi repülőtéren.*

12.50 *Ebéd saját körben.*

15.20 *Indulás a szállodából a Parlamentbe.*

15.30 *Apró Antal, az Országgyűlés elnöke, az Országgyűlés Tanácstermében fogadja Őexcellenciája Cyrus Vance urat az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszterét és a hivatalos amerikai küldöttség tagjait.*

16.00 *A korona és a koronázási ékszerek visszaadásának ünnepe a Parlament Kupola Csarnokában.*

17.30 *Losonczi Pál, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke fogadja Őexcellenciája Cyrus Vance urat, az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszterét és a hivatalos amerikai küldöttség tagjait a Parlament Munkácsy-termében.*

19.50 *Indulás a rezidenciáról és a szállodából a parlamentbe.*

20.00 *Apró Antal, az Országgyűlés elnöke és felesége díszvacsorája a korona és a koronázás ékszerek visszaadása alkalmából az Amerikai Egyesült Államok küldöttsége tiszteletére a Parlament Vadász-termében.*

Január 7. szombat

Reggeli a szállodában.

08.50 *Indulás a rezidenciáról és a szállodából a Külügyminisztériumba. Puja Frigyes, a Magyar Népköztársaság külügyminisztere megbeszélést folytat Őexcellenciája Cyrus Vance úrral, az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszterével a Külügyminisztériumban.*

Indulás a rezidenciáról és a szállodából a Ferihegyi repülőtérré.

Búcsúztatás

Elutazás.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-IV-10-00255-13-1978. (22. d.). Hitelesítés nélkül, kézírásos javításokkal ellátott tiszttáza.

Összefoglaló feljegyzés az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Népköztársaság között a Szent Korona visszaszolgáltatása érdekében kifejtett külügyi lépésekről Budapest, 1978.

KÜLÜGYMINISZTERIUM

Feljegyzés

Tárgy: A magyar koronaékszerek vissza-szolgáltatásának előtörténete

A magyar korona, koronázási jelvények és koronaékszerek (továbbiakban: koronaékszerek), amelyek 1945-ben, a II. világháború végén, Salzburg közelében kerültek a megszálló amerikai haderők kezére, mindmáig az Amerikai Egyesült Államok kormánya őrzetében vannak. Visszaszolgáltatásuk érdekében első ízben 1945 júniusában az akkori magyar Külügyminisztérium és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság amerikai missziója közötti jegyzékváltásban történtek lépések. A SZEB amerikai missziója vezetőjének 1946. augusztus 16-i érdeklődésére, hogy kíván-e a magyar kormány intézkedéseket tenni a koronaékszerek Magyarországra történő hazaszállítása érdekében, vagy azokat továbbra is az USA őrzetében kívánja hagyni, a magyar koalíciós kormány elnökének utasítása alapján a Külügyminisztérium a koronaékszerek további amerikai őrzetben tartását kérte.

1950 szeptemberében, majd decemberében a Vogeler-ügy kapcsán a Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma közölte a budapesti amerikai követtel, hogy szeretnénk, ha az amerikai kormány kifejezetten megerősítené a koronaékszerekkel kapcsolatos restitúciós kötelezettségét, majd ezt a kérést elítélte. Vogeler kiutasításának feltételül is szabtuk. 1951. április 9-én Davis amerikai követ közölte Berei [Andor] elvtárs, külügyminiszter-helyettesével, hogy az Egyesült Államok kormányának állás pontja szerint a koronaékszerek nem hadizsákmányként kerültek amerikai kézre, hanem letétként és azokat az amerikaiak letétként őrzik. Davis bejelentette, az Egyesült Államok kormánya nem tartja alkalmasnak az időpontot arra, hogy a letét további kezeléséről lemondjon. Az Egyesült Államok kormánya arról sem kíván tárgyalást folytatni, hogy a koronaékszereket Vogeler szabadon bocsátásának feltételeként visszaszolgáltassa.

1964 decemberében Szilágyi Béla külügyminiszter-helyettes érdeklődött az Amerikai Egyesült Államok budapesti nagykövetségének ideiglenes ügyvivőjénél a magyar korona, a koronázási jelvények és a koronaékszerek hollétéről. A budapesti amerikai nagykövetség ügyvivője 1965. január 6-án válaszolt az érdeklődésre és közölte:

- A magyar koronát és más koronaékszereket 1945 májusában vagy júniusában az amerikai hadsereg alakulatai vették birtokukba a magyar hadsereg koronaórságától. Azóta megszakítás nélkül amerikai őrzetben vannak, és megfelelő gondossággal védtek minden elváltozástól, vagy értékromlástól;
- Az Egyesült Államok részéről teljesen megértik, hogy milyen nagy jelentősége van a koronaékszereknek Magyarországnak számára, ezért továbbra is kellő gondot fordítunk mind fizikailag, mind abból a szempontból, hogy azokat politikai vonatkozásban ne engedjék felhasználni. Hollétükről az Egyesült Államokban csak kis számú illetékes tud, illetéktelenek nem férhetnek hozzá;
- Az Egyesült Államok kormánya megérti, hogy Magyarország számára a koronaékszerek a magyar nemzeti hagyomány szimbólumát jelentik. Elismeri ezek magyar nemzeti tulajdonát és éppen ezért szándékában van ezeket visszaadni megfelelő időben, az országaink közötti kapcsolatok megfelelő alakulása esetén;

Fenti előzmények után a koronaékszerek visszaszolgáltatásának kérdése a magyar-amerikai kapcsolatok normalizálásáról folytatott 1969/70. évi megbeszélések napirendjére került, azonban nem mint prioritást élvező probléma. Minthogy az amerikai kormány hivatalosan is elismerte, hogy a koronaékszerek magyar tulajdonú képzelmek, visszaszolgáltatásukat nem kapcsoltuk a normalizálás egyetlen kérdésével sem. A magyar-amerikai kapcsolatok normalizálását illetően azonban többször és legmagasabb szinten is az amerikai fél tudomására hoztuk, hogy a koronaékszerek visszaszolgáltatása nélkül kapcsolataink teljes normalizálása nem képzelhető el. 1973 tavaszán Rogers akkori amerikai külügyminiszter Péter János [külügyminiszter] elvtársnak tett közléséből kitűnt, hogy az amerikai kormány a koronaékszerek közvetett úton való visszaszolgáltatása érdekében puhatolózott a Vatikánnal, de a Vatikán nem volt hajlandó a közvetítő szerepét vállalni.

Megjegyzendő, hogy a magyar-amerikai kapcsolatok normalizálása tárgyában 1969-ben kezdeményezett megbeszélések óta és különösen a kétoldalú kapcsolatok javulásában bekövetkezett jelentős eredmények következtében - az ellenséges magyar emigráció kezdeményezésére - a koronaékszerek visszaadását ellenző törvényjavaslatok benyújtására került sor évről-évre az amerikai Képviselőházban. (Ezek egyike sem emelkedett törvény-erőre.)

[Henry] Kissingerrel Helsinkiben 1975 augusztus 1-én történt találkozásakor Puja elvtárs felvetette az amerikai külügyminiszternek a korona visszaadásának kérdését, mint ami nagy mértékben javítaná kétoldalú kapcsolataink légkörét. Kissinger megígérte, hogy ismételten megvizsgálják az ügyet.

1976. május 4-én Ford elnök udvariassági látogatáson fogadta Székér Gyula elvtársat, a Minisztertanács elnökhelyettesét. Székér elvtárs ismertette a koronával és a koronázási ék-szerekkel kapcsolatos magyar álláspontot. Ford megértését fejezte ki álláspontunk iránt, azt jogosnak nevezte. Kijelentette, hogy akkor a választások előtt nem volt abban a helyzetben, hogy igent mondjon. Ígéretet tett arra, hogy a kérdést megvizsgálják és visszatérnek rá.

Az amerikai képviselőház kereskedelmi delegációja Bingham képviselő vezetésével 1976. májusában Budapesten járt. Bingham képviselő a Kongresszusnak írt jelentésében javasolta a korona feltétel nélküli visszaadását.

1977 júniusában, információink szerint, elkészült az amerikai külügyminisztérium javaslata a korona visszaadására, és az elnök elé került döntésre.

1977. augusztus 18-án Nagy János elvtárs bemutatkozó látogatáson fogadta Kaiser amerikai nagykövetet. A nagykövet közölte, hogy Washingtonban döntő stádiumba érkezett a korona visszaadásával kapcsolatos döntés. Utasítást kapott, hogy kérjen hivatalos választ a magyar féltől két kérdésben:

1./ Amennyiben Carter elnök a korona visszaadása mellett dönt, magyar részről milyen összetételű küldöttség fogadná a Budapestre érkező koronát? (Megismételte, hogyamennyiben, mivel döntés még nincs.) Az ő felfogásuk szerint a koronát az amerikai nép adná vissza a magyar népnek, tehát a koronát hozó és fogadó küldöttségek összetételének is ezt kellene demonstrálnia. Nem maradhatnak ki, de ne is domináljanak a kormányzati tényezők, hanem inkább a politikai, társadalmi és egyházi élet képviselői legyenek túlsúlyban.

2./ A magyar fél hol szándékozik elhelyezni a koronát, mennyire lesz az hozzáférhető a hazai és a külföldi nagyközönség számára? Ők egészen természetesnek vennék, ha a koronát a Várban helyeznék el és a nagyközönség számára szabaddá tennék megtekintését.

1977. augusztus 26-án Nagy János elvtárs a következőket közölte a nagykövettel:

- 1. Abban az esetben, ha az amerikai fél meghozza a döntését a korona és a koronaékszerek visszaadására, a külügyminisztériumok útján megbeszélhetjük a bonyolítás kérdéseit. Az amerikai küldöttség összetételének ismeretében alakítjuk ki a magyar küldöttséget.
- 2. A korona és a koronaékszerek Budapesten kerülnek elhelyezésre, s lehetővé tesszük - eredeti szándékainknak megfelelően - a magyar és a külföldi közönség számára azok megtekintését.

1977 szeptemberében Puja elvtárs és Vance külügyminiszter ENSZ-ben történt találkozásakor Puja elvtárs kérdésére közölte, hogy a korona visszaadására rövidesen sor kerül.

Jelzet: MOL XIX-J-1-j-USA-IV-10-00255-11-1978. (22. d.). Hitelesítés nélküli tisztázat.

Címkék:

[Szent Korona](#) ^[3]

[Szálasi Ferenc](#) ^[4]

[Szent Jobb](#) ^[5]

[Gerald Ford](#) ^[6]

[Lékai László](#) ^[7]

[Jimmy Carter](#) ^[8]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/az_elveszett_magyar_szent_korona_hazaterese_1978ban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/az_elveszett_magyar_szent_korona_hazaterese_1978ban.html

[2] http://old.archivnet.hu/old/rovat/forras.phtml?forras_kod=961#2

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szent-korona>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szalasi-ferenc>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szent-jobb>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gerald-ford>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lekai-laszlo>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/jimmy-carter>